

# اقوام ایرانی

مهندس شهیار خلیلی

آوا گلار

www.ketab.ir

|                      |                            |
|----------------------|----------------------------|
| سروشنامه             | خلیلی، شهیار، ۱۳۱۳-        |
| معاون و نام پدید آور | اقوام ایرانی / شهیار خلیلی |
| مشخصات نشر           | تهران، اوای کلار، ۱۳۹۱.    |
| مشخصات ظاهری         | ۳۲۴ ص                      |
| شابک                 | ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۶-۰۶۲-۵          |
| وضعیت فیزیکی         | فیبا                       |
| موضوع                | قوم شناسی -- ایران         |
| ردیف نشریه           | ۱۳۹۱/الف/۸/خ/۶۹ dsr        |
| رده بندی دیوید       | ۹۵۵/۹۷                     |
| شماره کتابت سی ای    | ۳۰۱۳۵۰۵                    |

آوای کلار  
شهیار خلیلی

|                   |                                |
|-------------------|--------------------------------|
| ناشر              | آوای کلار                      |
| طراح جلد          | کاهه حسن بیگلر                 |
| ویراستار          | آرسته بیگلر                    |
| صفحه آرای و تنظیم | مؤگان بیگلر                    |
| نوبت چاپ          | نخست ۱۳۹۲                      |
| مجری چاپ          | کانون آگهی و تبلیغات آوای کلار |
| شمارگان           | ۱۲۰۰                           |
| بها               | ۲۸۰۰۰ تومان                    |

تمام حقوق این اثر برای ناشر و مؤلف محفوظ است.  
تهران - انتشارات آوای کلار - ص: ۶۵۵-۱۹۵۸۵  
تلفکس: ۲۲۵۸۹۲۳۴  
www.avayekelar.ir

در دوران جوانی معلم تاریخم از گذشته ایران می‌گفت و به سلسله‌هایی افتخار می‌کرد که سال‌ها در این کتاب‌ها نقش بسته بود. کیانیان و پیشدادیان... و برای اثبات گفتار خود به اسرار فردوسی استناد می‌کرد. برای تورانیان ملاکی جداگانه داشت. آنان را متجاوزان متخاصم می‌دانست. اسفندیار را زار و ذلیل و رستم را قهرمان ایران می‌شمرد. به هر شک از پادشاهان این دو سلسله امتیازات خاصی می‌داد. جمشید را بوجرد آوردند و نرروز و فریدون را فاتح بزرگ، منوچهر و هوشنگ و کیومرث را هر یک قهرمانان خطه ایران و این امپراطوری بزرگ محسوب می‌کرد. گاهی کتاب تاریخ را می‌آورد که نویسنده آن از این دو سلسله به افتخار یاد کرده بود. من و دیگر استادان آن مسحور سخنان شیرین او می‌شدیم. من برای جمشید پادشاه در ۱۱ سالگی شعری ساختم که مورد توجه بسیار معلم و دانش‌آموزان واقع شد. سپس به مطالعه کتب تاریخ و داستان‌های اساطیری فردوسی پرداختم؛ هرچه بیشتر مطالعه می‌کردم، شک و تردیدم در تحقیق سلسله‌ها بیشتر می‌شد. روزی کتاب "تاریخ باستان" نوشته مشیرالدوله پیرنیا را خواندم. هرچه دنبال

کیومرث و هوشنگ و منوچهر و جمشید و... گشتم، چیزی نیافتم. چطور ممکن بود مشیرالدوله دانشمند به دوسلسله امپراطوری نپرداخته باشد. به تیراندازی آرش ایرانی و تعیین خط مرزی، به تورانیان و جنگ‌های ایران و تهران اشاره‌ای نکرده بود. علاقه‌ام به تاریخ، مرا وادار به مطالعه و تحقیق در تاریخ ایران قبل از هخامنشیان کرد. نوشته‌ها، گزارش‌ها و بالاخره کتب و اظهار نظرهای باستان‌شناسان را از طریق اینترنت، سخنرانی‌ها و اسناد تحقیقاتی دنبال کردم. هر روز چیز تازه و ناقصی بدست آوردم. زیرا نقاط تاریخی بسیار در خواندن کتیبه‌ها و اکتشافات باستانی وجود دارد. هنوز مناطق بسیاری در بخش ایران حفاری نشده، آثار بسیاری از زیر خاک بیرون نیامده و حتی آن‌ها نیافته‌اند. بسیاری خوانده نشده، یا اگر هم خوانده شده، بخشی به صورت بدست‌نخورده گمان آمده شده است. هر باستان‌شناسی تحقیقات دیگر محققان را یا تأیید کرده، یا نادرست دانسته است. همه از لفظ احتمال استفاده کرده‌اند. شاید این مسئله در بین‌النهرین کمتر از ایران رخ داده است، زیرا آن ناحیه سال‌ها تحت تسلط باستان بود و خارجی‌ان به برکردن موزه‌های خود از آثار باستانی شرقی و پراکنده‌گذار تمدن غرب و بشریت بوده‌اند علاقه داشتند. در ایران به مناسبت نام‌گذاری حاکمان وقت از تحقیقات باستان‌شناسی حمایت نمی‌شد و اگر باستان‌شناسان با حمایت حکومت‌های خود به ایران می‌آمدند، شرط براین بود که بی‌سابقه‌ترین آثار را به موزه‌های کشور متبوع خود ببرند. متأسفانه ایرانیان تا این اواخر توجه کافی برای این کار نداشته‌اند.

تاریخ گذشته ما به دست مورخان و باستان‌شناسان رقم خورد و به دلخواه آنان ترجمه شد. باز جای شکر دارد که لااقل عده‌ای به این کار دست زده‌اند

و کتب یا جزواتی در اختیار دانش پژوهان گذاشته‌اند؛ تا از اتکا به سلسله‌های اساطیری پرهیز کنند و به حقایق تاریخی گذشته کشور خود بپردازند. قبل از هخامنشیان ما تاریخی بس بزرگ داشتیم؛ بزرگ نه به معنی امپراطوری بلکه به دلیل سهم ایران در تمدن بزرگ جهان. ایلامی‌ها با تمدن و اصلاح خط و احتمالاً بوجود آوردن خط میخی، کاسی‌ها با حکومت چند قرنی خود در بین‌النهرین و اقلاً دیگر شمال غرب ایران با انتقال تمدن به اروپا در ساختن دنیای تمدن امروز، سهم بزرگی داشته‌اند. یونان و روم با استفاده از تمدن شرق که همان بین‌النهرین و ایران است، توانستند پایه‌های ریخته شده خود را مستحکم نمایند. آنچه را که امروز آیندگان می‌بینند، بر روی آن بنا نهند. من امروز خلاصه آنچه را که اتفاق افتاده است، در مجموعه‌ای جمع کرده و مطمئن هستم در آینده با کشفیات بیشتر باستان‌شناسان و محققان، تاریخ و مطالب بهتری در این باره انتشار خواهد یافت. چرا که در همین زمان بسیاری از نظرات و تحقیقات گذشته قابل قبول نیست. من نیز از واژه "احتمال دارد"، بسیار استفاده کرده‌ام، زیرا نمی‌توانم اطمینان را بطور حتم عنوان کنم که در آینده اثبات آن مشکل باشد. بسیار باسنادار می‌شوم محققانی که مدارک ثابت شده درباره این کتاب را در دست دارند، ارایه نمایند تا مورد استفاده قرار گیرد.

از محققان و باستان‌شناسان بسیاری در این کتاب نام برده شده است که بیشتر آنان تحقیق گزارش‌نامه‌ای داشته‌اند، اسامی کتاب‌های مورد استفاده نیز در آخر کتاب آورده شده است. سایر منابع از کنفرانس‌ها و گزارش‌های اینترنتی است.

در مورد دین و آیین مطالعه کتب ریگ ودا، اوستا و یا کتب مربوط به زرتشت همراه با عقاید شخصی است که بدون نقص نیست؛ امید است به کمک دانشمندان در آینده تکمیل شود.

شهیار خلیلی

www.ketab.ir

## مقدمه ناشر

در عهد باستان، محوطه‌ای که اقوام ایرانی‌الاصل یعنی آنان که جزوی از قسمت شرقی حاکم شده بزرگ هند و اروپایی بودند، در آن سکونت داشتند، بسیار پهناور بود. مرزهای از شط فرات تا آسیای غربی و مرکزی و حتی مرزهای چین و سمرقند تا سیب‌سند.

پارسیان، مادها، سغدی‌ها، کاسپی‌ها، میتی‌ها، سکاها، ایلامیان و... اقوام ایرانی‌ای بودند که در طی اعصار مختلف، ممالک خود را تشکیل دادند، تمدن‌هایی برای خود به وجود آوردند و این خویش را پرورش دادند. این اقوام که گروهی شهرنشین و گروهی بدوی و صحرانگرد بودند، در تماس و نزدیکی بین فرهنگ‌های غرب و شرق هم‌چنین در توسعه تمدن جهانی نقشی به‌سزا داشته‌اند.

آقای مهندس شهیار خلیلی از مقامات فرهیخته و ادیبان نامور، دوران بازنشستگی خود را به تحقیق و تتبع در این امر گذرانده، گوشه‌ای از اساطیر این کتاب گذشته ایران از حدود پانزده هزار سال قبل از میلاد مسیح تا عهد عرب را شرح دهد.

از سادگی نخستین جوامع بشری شروع می‌کند و از زندگی سیاسی، اقتصادی، اجتماعی هم‌چنین آیین‌های آنان (زردشتی، بودایی، هند و اروپایی) سخن می‌گوید.

از آنجا که «انتشارات آوای کلار» خود را مدعی رسالت فرهنگی و ادبی و اشاعه نشر فرهنگ این کشور که‌نسال می‌داند، این مهم را بر عهده گرفته و با نهایت افتخار به چاپ آن همت گماشته است. امیدواریم خواندن صفحات زیبای آن، در جوانان این مرز و بوم، حس میهن‌دوستی، چنانکه در نوشته‌های ریون بزرگ بر جای مانده، بارور کند.

«انتشارات آوای کلار» این همکاری را مغتنم شمرده، از فرصت استفاده کرده، برای جنبش سلامتی و توفیقات روزافزون از دادار یکتا خواهان است.

## فهرست مطالب

|     |                                                 |
|-----|-------------------------------------------------|
| ۱۱  | کاسی ها                                         |
| ۲۷  | میتو ها                                         |
| ۳۳  | هوان ها                                         |
| ۳۷  | میتانی ها                                       |
| ۴۳  | گیل نام                                         |
| ۴۹  | کوئی ها                                         |
| ۵۷  | لولوبی یا لولوبیان                              |
| ۶۳  | مهرانیان                                        |
| ۶۵  | مانایی یا مانایی                                |
| ۷۳  | اورارتو                                         |
| ۷۹  | ایلام                                           |
| ۱۱۵ | سکاها                                           |
| ۱۲۹ | کیمیری ها                                       |
| ۱۳۱ | درآویدی ها                                      |
| ۱۳۳ | ماد                                             |
| ۱۶۳ | پارس                                            |
| ۱۷۳ | هند و اروپاییان - آریاییان                      |
| ۲۰۵ | دین و آیین                                      |
| ۱   | بودا و بوداییسم                                 |
| ۲۱  | آیین زردشت                                      |
| ۲۸  | زبان اقوام                                      |
| ۲۹۹ | موقعیت اجتماعی و کشاورزی و سیاسی در ایران گذشته |
| ۳۰۹ | شهر سوخته                                       |
| ۳۱۸ | منابع                                           |